

Promemoria

Dnr 20UN40-1
2020-04-14

Björn Selim
Telefon 026-17 93 24
bjorn.selim@gavle.se

Principiellt ställningstagande avseende medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands

Ärendet

En förfrågan ifrån en vårdnadshavare har aktualiserat frågan om medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands.

Det finns ingen lagstadgad skyldighet för en kommun att bekosta studier utomlands. Rättsläget är inte entydigt, olika kommuner gör olika tolkningar. Praxis i Gävle kommun är att inte godkänna medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands efter ett beslut av förvaltningsrätten i Falun år 2015. Ett principiellt ställningstagande behöver göras om Gävle kommun ska tillåta medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands och i så fall under vilka premisser.

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt och rätt till en kostnadsfri utbildning. Om vårdnadshavare och barn väljer att flytta utomlands, eller vistas utomlands under en längre period, upphör skolplikten och därmed rätten till utbildning. Det är möjligt att ta del av svensk utbildning på grundskole- och gymnasienivå utomlands mot en avgift.

Rättslig reglering

Skollagen

I skollagen (2010:800) regleras inte medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands.

Däremot framkommer i skollagen (2010:800) kapitel 16 §52 och kapitel 17 §35 att hemkommunen inte ska lämna bidrag, kallat interkommunal ersättning, till en fristående skola om statsbidrag lämnas till skolan för en elevs utbildning på grund av att eleven är utlandssvensk.

Kommunallagen

Kommunallagen (2017:725) reglerar de kommunala uppgifterna och hur de ska utföras. Två av de grundläggande principerna, lokaliserings- och likställighetsprincipen aktualiseras i detta ärende.

Olika tolkningar

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), dåvarande Sveriges kommuner och landsting, har senast år 2018 uttalat att de anser att medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands strider mot skollagen och kommunallagen.

”SKL anser att det strider mot skollagen och kommunallagen att ge skolpeng för eller till elever som går i skola utomlands. Det finns inget lagstöd för att betala ut skolpeng direkt till vårdnadshavare eller en enskild person. Skolpeng betalas endast ut till en kommun i Sverige, genom så kallad interkommunal ersättning. SKL menar att det även strider mot lokaliseringsprincipen i kommunallagen att ge skolpeng från kommuner till skolor utomlands.”
(Yttrande 18/00799)

Flertalet kommuner har däremot tolkat avsaknaden av reglering som en möjlighet. Helsingborgs kommun, Lidingö stad, Växjö kommun, Norrtälje kommun, Göteborgs stad och Stockholms stad är några sådana exempel. Samtliga har infört riktlinjer för att reglera utbetalningarna av skolpeng. Det finns två rättsfall från lägre instanser, den senaste från år 2014, som stödjer tolkningen att det är möjligt att betala ut skolpeng för gymnasiestudier utomlands.

Haninge kommuns skoljurist, Madeleine Marjasin, har år 2014 publicerat en analys i informationstjänsten JP Skolnet som menar att det finns utrymme för att ifrågasätta lagligheten i utbetalning av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands. Marjasin menar att i avsaknad av rättsfall från högre instanser är rättsläget osäkert. Marjasin rekommenderar att riktlinjer införs om en kommun väljer att betala ut skolpeng vid gymnasiestudier utomlands.

Grunden för praxis i Gävle kommun

År 2014 ansökte en vårdnadshavare i Gävle kommun om att överföra skolpeng vid gymnasiestudier vid svenska skolan i London. Dåvarande gymnasiechef avslög ansökan och vårdnadshavaren överklagade avslagsbeslutet.

Förvaltningsrätten i Falun prövade ärendet år 2015 (mål nr 3730-14) och beslutade att avslå överklagan i ärendet. Förvaltningsrättens resonemang var som följer;

”Som XX själv har anfört finns ingen skyldighet i skollagen eller annan författning för en kommun att betala ersättning för sådan utbildning utomlands som målet gäller. Om vissa kommuner i Sverige har valt att ändå betala sådan ersättning kan detta inte förändra rättsläget för övriga kommuner. Den s.k. likställighetsprincipen i 2 kap. 2 § kommunallagen gäller inte mellan olika kommuner utan innebär att en kommun ska behandla sina egna medlemmar lika (om det inte finns sakliga skäl för annat).” (mål nr 3730-14) Notera att i originalet står vårdnadshavarens namn istället för XX.

Svenska utlandsskolor med möjlighet till gymnasiestudier

Svenska utlandsskolor med möjlighet till gymnasiestudier är som följer:

- Scandinavian School of Brussels
Belgien, Bryssel
- Svenska skolan i London
England, London
- Svenska skolan i Paris
Frankrike, Paris

- Svenska skolan i Fuengirola
Spanien, Fuengirola
- Skandinaviska skolföreningen Madrid
Spanien, Madrid
- Svenska skolan i Nairobi
Kenya, Nairobi

Undervisning på utlandsskolor motsvarar så långt det är möjligt den som elever får i Sverige. Svenska utlandsskolor är fristående skolor som ligger utanför det svenska skolväsendet. Skolorna följer de svenska läroplanerna och undervisningen är på svenska. Svenska utlandsskolor som får statsbidrag har rätt att sätta betyg. Skolverket har uppföljningsansvar för skolorna.

Det finns andra skolor som kallar sig svenska utlandsskolor och andra utbildningar som varken får statsbidrag eller har rätt att sätta betyg enligt svensk lag. Sådana skolor står inte under svensk statlig uppföljning, utvärdering och tillsyn.

Utbildning Gävle rekommenderar att det är enbart studier vid någon av de svenska utlandsskolorna som står under svensk statlig uppföljning, utvärdering och tillsyn som om det blir tillämpligt beaktas avseende medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands.

Andra möjligheter till utlandsstudier vid gymnasiet

Studier på gymnasiet i de nordiska grannländerna

Alla elever i Sverige, Danmark, Norge, Finland och Island har rätt att på samma villkor genomföra sina gymnasiestudier i vilket land som helst. En sådan utbildning är alltså kostnadsfri. Eleven kan själv ansöka hos CSN om studiebidrag och inackorderingstillägg.

Bilaterala utbyten

Universitets- och högskolerådet (UHR) arrangerar ett antal utbytesprogram på gymnasial nivå. Till programmen med ett års utbyte till Tyskland/Österrike, Frankrike och Spanien kan enskilda elever ansöka. Om eleven antas står respektive land för studiekostnaderna. Eleven själv behöver stå för kostnader för resekostnad, försäkring och fickpengar och kan ansöka hos CSN om studiebidrag och inackorderingstillägg.

Privata företag som förmedlar studieplatser

Det finns ett antal privata företag som förmedlar studieplatser i olika delar av världen. Det är dock inte säkert att sådana studier kan räknas med i den svenska gymnasieutbildningen. Eleven får själv ansöka om ledigt hos den aktuella skolan för att delta i dessa.

Finansiella medel som kan komma i fråga

De finansiella medel som kan komma i fråga ifrån Gävle kommun är den programpeng som utbildningsnämnden beslutat om.

Eftersom inackorderingstillägg endast kan utgå till offentliga huvudmän kommer studier vid svenska utlandsskolor inte berättiga sådan ersättning. Detta bör dock tydliggöras om medflytt av skolpeng kommer tillåtas.

Studiemedel

Det är möjligt för en enskild elev att söka studiemedel av Centrala studiestödsnämnden (CSN) vid gymnasiestudier. Det gäller även om utbildningen sker utomlands.

Exempel – kostnadstäckning för en elev avseende studier vid svenska skolan i Nairobi

Som ett exempel gör en beräkning vilken kostnadstäckning en enskild elev skulle få med programpeng från Gävle kommun vid studier vid en av de svenska skolorna.

Svenska skolan i Nairobi erbjuder gymnasieprogrammen ekonomi, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Gävle kommun betalar en programpeng per helår om 62 698 kr vid ekonomiprogrammet, 63 900 kr vid samhällsvetenskapsprogrammet och 68 409 kr vid naturvetenskapsprogrammet.

Avgiften per läsår för en gymnasieelev i svenska skolan i Nairobi där ett företag inte betalar en del av utbildningen är 100 400 kr.

Till det kommer antingen en transportkostnad till skolan eller en internatkostnad. Transportkostnaden varierar mellan 17 400 kr och 29 500 kr per läsår beroende på var i staden eleven bor. Internatkostnaden är antingen 89 000 kr eller 102 300 kr per läsår beroende på vilken typ av internat som väljs.

Kostnader	Ekonomiprogrammet	Samhällsprogrammet	Naturvetenskapsprogrammet
Med billigaste transport	117 800 kr	117 800 kr	117 800 kr
Kvarstår med programpeng	55 102 kr	53 900 kr	49 031 kr
Med billigaste internat	189 400 kr	189 400 kr	189 400 kr

Kvarstår med program peng	126 702 kr	125 500 kr	120 991 kr
----------------------------------	------------	------------	------------

Utbildning Gävle konstaterar att motta programpeng inte kommer täcka alla kostnader för en enskild elev i exemplet.

Förslag till riktlinjer om medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands tillåts

Om medflytt av skolpeng vid gymnasiestudier utomlands tillåts behöver det finnas en riktlinje för att garantera att Gävle kommun inte bryter mot likställighetsprincipen i kommunallagen (2017:725).

Förslag till riktlinjer

- Den enda ersättning som kan utgå är den programpeng Gävle kommun beslutat för det program eleven avser att studera vid skolan utomlands. Eleven är således inte berättigad inackorderingstillägg.
- Skolan utomlands där eleven avser att studera vid ska följa svensk läroplan och vara godkänd av Skolverket eller annan tillämplig myndighet.
- Den skola utomlands eleven avser att gå ska inte erhålla statsbidrag från staten och inte heller ha mottagit andra ersättningar som avser elevens skolgång.
- Eleven ska vid tiden för ansökan och under studierna utomlands vara folkbokförd i Gävle kommun.
- En av elevens vårdnadshavare ska vid tiden för ansökan och under studierna utomlands vara folkbokförd i Gävle kommun.
- Studierna som ersättning kan komma att utgå för varar som längst ett läsår eller två terminer.
- Eleven ska vid tiden för ansökan samtidigt ansöka om ledighet från sin skola i Sverige. Ansökan om ledighet ska vara beviljad innan ersättningen utbetalas.
- Ersättningen utbetalas i efterhand mot uppvisande av intyg på genomförda kurser eller betyg. Det aktuella beloppet utbetalas till skolan mot faktura ställd till Utbildningsnämnden i Gävle kommun. Utbetalning kan inte göras till privatperson.
- Om ersättning utgått för gymnasiestudier utomlands får eleven inte genomgå motsvarande utbildning i Sverige utan särskilt beslut av rektor vid mottagande gymnasieskola.
- Ersättning utgår inte om eleven omfattas av förordning (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar.

Återkallelseförbehåll

Beslut om att bevilja ersättning för utlandsstudier är ett gynnande förvaltningsbeslut. Enligt 37 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900) kan ett sådant beslut enbart återkallas under vissa förutsättningar, bland annat genom ett så kallat återkallelseförbehåll. Utbildningsnämnden förbehåller sig rätten att ändra beslutet och stoppa utbetalningen om:

- Lagstiftningen ändras så att det inte längre är tillåtet att bevilja denna typ av ansökningar.
- Eleven avbryter sina studier.
- Andra förändrade omständigheter som ger anledning att ifrågasätta om eleven bedriver sina studier.

Ansökningsförfarande och beslut efter inkommen ansökan

Utbildning Gävle behöver utforma ett ansökningsförfarande.

Utbildning Gävle vill även poängtera att när det finns riktlinjer beslutade kommer det krävas en handläggning och beslut av ansökan. För att underlätta förfarandet bör utbildningsnämnden delegera beslutanderätten i sådana ärenden till sektorchef.